

«ÉS URGENT RECUPERAR EL MESTRE»

Entrevista al filòsof Massimo Borghesi

L'italià Massimo Borghesi ha presentat recentment a l'Estat espanyol el seu llibre *Il soggetto assente. Educazione e scuola tra memoria e nichilismo* [El subjecte absent. Educació i escola, entre el nihilisme i la memòria]. En aquesta entrevista, analitza les arrels profundes de la crisi de l'ensenyament a Europa i al nostre país.

Qui és el subjecte absent del qual parleu al vostre llibre?

És una expressió que es refereix al subjecte que està desapareixent de l'educació avui. actualment, n'està absent tant la figura del mestre com la de l'estudiant; i això és degut al fet que en l'escola europea dels darrers trenta anys s'ha consolidat una cultura posthumanista, que ha abolit la dimensió de l'home, prevalent una concepció de tipus positivista i estructuralista, de tipus sociològic, per la qual la dimensió lliure de l'home es dilueix; la categoria d'esdeveniment ha desaparegut de la història; la literatura i la lingüística de tipus semiològic i estructural han ignorat la profunditat de l'existència. Estem davant de la descomposició de la tradició humanista. Aquesta és la cultura que es transmet en l'àmbit de l'escola i de la universitat. Ha desaparegut la figura del mestre, que s'ha convertit en una de les figures més tristes del panorama social contemporani, perquè el seu paper no és valorat adequadament. El mestre s'ha convertit avui en un tècnic de la informació, que ha oblidat la seva vocació d'educador, en sentit fort: no només té el paper d'informar, sinó sobretot *de formar*.

Aquest subjecte absent -la desaparició de l'estudiant i del mestre- és deguda a l'existència d'un Estat amb pretensió de ser *omnipresent* en el terreny educatiu, com succeeix a l'Estat espanyol?

Quan l'Estat es vol erigir en l'educador únic, inevitablement cau en una posició totalitària. Aquesta omnipresència de l'Estat no em sorprèn; és una situació anàloga a la que viuen molts països d'Europa. El que em sorprèn més és que aquest declivi de la dimensió subjectiva de l'educació, dels subjectes de l'educació, d'una responsabilitat educativa capaç de preguntar-se pel sentit de la vida, avui també estigui absent en l'ensenyament que no és públic. També a l'ensenyament no estatal s'observa la mateixa insuficiència humana que s'observa a l'escola pública estatal. Aquest és el problema que em preocupa més. L'educació no estatal va néixer amb el projecte no tan sols d'informar, sinó de també formar la personalitat dels estudiants en un sentit clar de la vida, en uns ideals, en el sentiment de comunitat, com a resposta a una societat que està en un procés de disgregació humana, existencial i social progressiva, que és un dels problemes més greus que tenim.

Es pot pensar que les manifestacions recents a favor de la llibertat d'ensenyament i en contra de la Llei d'Educació suposen un despertar de la

societat en aquest sentit?

Aquestes concentracions han tingut dos mèrits. El d'haver induït el Govern a repensar de manera més justa la seva posició i el d'haver posat l'accent en el problema de l'educació, per part de les famílies, els estudiants i el professorat; seria greu que, per arribar a una solució de compromís puntual amb el Govern, s'oblidés i s'abandonés un desig de construir i buscar un projecte més ampli en la tasca de la formació de l'home.

L'abandó de les humanitats a favor d'un saber positivista ha desvaloritzat paraules com *mestre*, *educar* o *aprendre*. Com es poden recuperar?

Aquest és un problema difícil de solucionar, perquè, quan determinats aspectes de la cultura es perden, cal reconstruir-los de nou. Els models de tipus pedagògic amb els quals s'intenta resoldre aquest problema el que fan, de fet, és agreujar-lo. Hi ha una dictadura dels pedagogs que ha creat molts problemes a l'escola. Hi ha experiències educatives concretes que produeixen una riquesa cultural i humana, i que afavoreixen la trobada entre tots els qui intervenen en la tasca d'educar, per tal buscar-hi les millors solucions. Els poders públics han de tenir en compte aquestes experiències reals.

Com es pot ajudar els pares a contrarestar aquesta espècie de contracatequesi despersonalitzadora que reben els nens, sobretot a través de la televisió?

Sobretot, els pares han de comunicar el sentiment de la vida als seus fills. Si parlem de pares cristians, han de comunicar el sentit cristià de la vida, i han de fer tot el que puguin per donar-ne testimoni en la pràctica quotidiana. Han de fer intuir als fills que l'experiència cristiana és una experiència que abraça tota l'existència. La primera oferta educativa és la de la família. Avui, la família potser s'ha vist reduïda a ser una part minoritària del procés social i potser els joves troben els seus models de referència fora d'ella. Per això la família sola no és suficient per atorgar una experiència educativa completa, sinó que ha de ser ajudada amb altres experiències educatives, i per a això la figura del mestre és molt important, com també les comunitats juvenils -penso en les que hi ha en l'àmbit catòlic. D'altra banda, si el cristianisme és només una idea, no tindrà mai la força per oposar-se a la societat mediàtica; el cristianisme serà autèntic per a un jove només si el viu dintre d'una experiència; d'aquí la importància d'una comunitat perquè el fet cristià sigui un element educatiu quotidià per a la vida dels joves.

Juan Luis Vázquez